

KERESZTÉNY MAGVETŐ

LXVI. ÉVF.

1934. JANUÁR—FEBRUÁR

1. FÜZET

CSIFÓ SALAMON.

(1865—1934.)

Fájdalmas egy megkapó álomképtől elszakadni! Mélyen megrendítő, ha egy építő, tettekre hivatott és berendezett életvalóságot szakít el tőlünk az emberi végzet. Ez az életvalóság adatott nekünk benned: Csifó Salamon. Ezt vesztettük el benned, midőn 1934. január 8.-ikán a halál kitépett körünkből.

Panaszolunk emiatt a megmásíthatatlan sulyos csapás miatt. Sokat vártunk még tőled. Tőled, aki férfi idődet a gyönyörűségek és egyéni hajlamok helyett küzdelemre, kitűzött cél felé gyötrelmes és közös munkára áldoztad.

Célad „Unitárius anyaszentegyházunk” és intézményei vihar ostromolta várainak megvédése és lehető megerősítése. Magasztos cél, Isten szolgálatára elkötelezett lélek önfeláldozást igénylő feladata!

Minden változások között tisztán állott előtted ez a cél. Útaid, eszközeid, amelyeket választottál, sokszor ellentmondóknak látszottak. Hiszen önmagadat kinzó és emésztő küzdelmed közepette más is, és akárhányszor jobbaink közé tartozót, bántottál, sértett meg. Emberi gyarlóságból következik, hogy különösen a felületes mozgók és könnyen másra követdobók elítéltek, félreértés és tegnapai küzdőtársakból legtöbbször holnap, mint ellenfelek, sértelenségek állottak veled szemben. Kevesen valának azok, akik meg voltak győződve arról, hogy a kifogás alá eső eszközök és utak ahoz az egyetlen célhoz vezetnek. Ma már alkotásaid, irányító javaslataid hosszú sora megvilágosodott előttünk, mi is megértjük és igazaknak is elismerjük egyház szolgálatára felkészített papjaink szívesen vállalták vigasztalhat

szívből fakadó mély szomorúságát és nevelésed, életre való előkészítésed, fáradhatatlan munkád áldó elismerését.

Ma már történelmileg is igazolva látjuk, hogy sokszor meg nem értett terveid, szándékaid mind az egyház javát célozták, s nehéz és viharos napokban a kivezető utat megvilágosították.

Saját fátumod kergetett! Te is észre vetted, de már későn.

A legerősebb lélek is elfárad az eredménytelen küzdelemben. Betegek leszünk, amidőn a föld is beteg. Beteg lettél te is. Aki munkabírásodban legyőzhetetlennek látszottál, s szinte képesnek tartottunk arra, hogy „hegyekre hegyet rakj”, testben és lélekben megtörtél, elfáradtál és elestél.

Gondolkozó értelem, cselekvő lélek voltál, az bizonyos. De nagyobb valál ezeknél, mint szerető szív. Szivedhez szorosan hozzád kapcsolt édes tied még többet veszítettek, mint egyházunk. Árvák voltak eddig is. A testvéri szeretet megható cselekedetei könnyítették az özvegy nővér gyászos életét; az örök éj homályával borított vak szemeknek te voltál világossága. Kihez forduljanak és ki látogatja meg ezután őket, akiknek mindenük te voltál? Családfő voltál. Csendes, előrelátó és mindeneket elígazító. Most utmutatás, jövőbe irányt mutató nélkül hagytad azokat, akiket mindennél jobban szerettél. Nagy szived ez egyszer feledkezett meg vállalt szent feladatáról s lásd, ez az egyszeri sirig tartó gyász és könnyhullatás. Egy vigasztalás lehet csupán: az, hogy jó és igaz valál.

Egyházunk és mindazok, akik tied valának, gyászolnak. Ez a gyász meghatja mindazokat, akik éreznek és gondolkoznak. Érzünk és gondolkozunk s meghatottsággal veszünk búcsút tőled Csifó Salamon! A viszontlátásig.

Lőrinczi István.

Csifó Salamon temetése.

Csifó Salamon temetése az Unitárius Egyház diszterméből, a város társadalmának osztatlan részvéte mellett 1934. január 10-én d. u. 3 órakor történt. A teol. akadémiai hallgatók gyászéneke után *Dr. Boros György* püspök meleghangú imádságban emelte a lelkeket Istenhez, a minden vigasztalás egyetlen kútforráshoz. *Lőrinczi István*, tb. esperes, mint az elhunytak osztály- és kebelbarátja 12 r. 3 v. és Máté 13 r. 43 v. alap-

ján tartott mélyen átértett s az egész közönséget megható halottai beszédet. Ezután Vári Albert dékán az Akadémia igazgatósága és tanári kara nevében a következőket mondotta :

A Teol. Akadémia Igazgatóságának és tanári karának nevében teszem le az elismerés koszoruját koporsódra Istenben boldogult kedves barátunk. Nem múló és hervadó virágokból van ez a koszoru, hanem a hála, a kegyelet és nagyrabecsülés virágaiból, melyeket az idő vasfoga meg nem emészthet. Mert tagadhatatlan, hogy kedves családod pótolhatatlan vesztesége mellett, a legnagyobb s a legfájóbb a mi veszteségünk. Most, amikor a legnagyobb szükségünk lett volna reád, mikor leginkább rá voltunk utalva évek hosszú során szerzett bőséges tapasztalataidra és tanácsaidra, amikor annyi reménnyel és bizalommal voltunk irántad : akkor hagytál itt minket. S te, aki mindig biztatónk és bátorítónk voltál, most gondjainkat és aggodalmainkat növeled.

Alig két héttel ezelőtt még rendületlenül álló, erős oszlop voltál, amelyen bizton nyugodott egyházunk és akadémiánk ; mester voltál, akit áhitattal hallgatott a buzgó tanítványok kicsiny serege ; atya voltál, akire gyermeki bizalommal tekintettek még akkor is, amikor dorgáltad őket, mert jól tudták, hogy az is szerető szívből fakad ; próféta voltál, aki könyörtelenül lesújtott a bűnösre, de felemelte a jót ; vezér voltál, akinek agyában tervek és gondolatok születnek, és ma . . . ma hiába szólitunk, nem felelsz kérdéseinkre. Szemed tűzsugaraival kialudtak. Beszédes ajkaid elnémultak s a szeretetet árasztó szív nem dobog többé.

Hivatásod szerint egyfelől a multat s annak történelmét tanulmányoztad. Láttad az ősök sok küzdelmét, tenger csalódását, de láttad rendületlen hitüket s minden akadályon győzedelmeskedni tudó bátorságukat. A mult gazdag hagyományai nem zárták el előled a haladás és fejlődés útjait. Az új idők szavát is megértetted. A mult gazdag tanulságai növelték hitedet, erődöt és bizalmadat s ezekkel termékenyítetted meg a jelent és építetted a jövőt.

Hivatásod másfelől a jog világához kötött. A törvények betűjével annyira ismerős, a paragrafusok útvesztőjében annyira járatos alig volt valaki közülünk, mint te. De mégis tudtad, hogy a jog rideg világa fölött van egy felsőbbrendű lelkivilág, hogy az írott törvények fölött vannak szentebb erkölcsi törvények, amelyek

lyektől függ az ember lelki békéje és boldogsága, még akkor is, ha a földhöz ragadt világ sárral dobálja meg.

Anyagilag nem voltál gazdag. A mi pályánk nem a meg-gazdagodásnak, a vagyongyűjtésnek az útja. De ha aranyat és ezüstöt nem is osztogathattál, annál bőkezűbben szórtad lelked kincseit tanítványaid között. Sőt kerestél és találtál módot arra is, hogy a jótékonyság erényét gyakoroljad.

Nehéz viharok zúgtak át fejünk felett a mai kísérteties időkbén, amidőn egyházunk kicsiny sajkája a háborgó hullámok játéklabdája volt, amikor mindnyájan csüggedten kiáltottunk a tanítványokkal: „Tarts meg, Uram, mert elveszünk.” S te akkor a történelem tanulságaiból merített bizalommal idézted a Názáreti Mester szavait: „Kicsiny hitüek, miért kételkedtek?”

Az egyik nagy magyar gondolkozó mondta, hogy „aki korábban a jobbaknak eleget tett, az élt minden kornak”. Egy vidéki lelkészi parochiától a theol. dekáni szélig csaknem egy félszázados út vezetett. Ez útnak minden állomásán maradandó alkotások őrzik nevedet és emlékedet. Ha igaz az, hogy halott csak az, kit elfelejtenek, te nem vagy halott; mert mi téged, kedves barátunk, soha el nem felejtünk.

A Teol. Akadémia ifjusága nevében *Kiss Tihamér* IV. éves hallgató a következő beszéddel búcsuzott:

A tanítványok nevében szólok e pillanatban, kik az őszinte fájdalom és részvét keserű könnyeit hullatva, állunk e ravatal körül. Igen, itt állunk s mint az első tanítványok, mikor a názáreti Jézus, a jó Mester tőlük eltávozott, mi is viseljük a szomorú való keserveit, néma fájdalommal, visszafojtott zokogással. Oh, mert szeretett tanárunktól, jó dékánunktól csak nemrég búcsuztunk el s mielőtt viszontláthattuk volna jóságos arcának tekintét, megint búcsuznunk kell. Búcsuzni az ifjuság ez igaz és önzetlen barátjától. Ki évek hosszú során át oly önfeláldozó szeretettel és odaadással küzdött, dolgozott tanítványai előrehaladásáért és boldogulásáért. Búcsuzni attól, ki oly sokaknak volt szerető édesapja, ki mindig oly gondviselő szeretettel irányította és kísérte lépteink nyomát, ki imádkozni, hinni, bizni és remélni tanított. Oh, mert értünk élt ő, értünk dobogott a már kihűlt szíve, mellyel mindig oly őszinte bizalommal ölelt karjaiba, ér-

tünk lángolt nemes lelke, melyből mindig csak a jóság és szeretet éltető melege áradt felénk.

Mi, tanítványai, úgy érezzük, hogy nem tudunk elszakadni tőle, mert azok a drága, szent emlékek, melyekkel itt él a mi megtört lelkünkben és fájó szívünkben, felejthetetlenek s a szeretet, mely hozzáfűzött, erősebb volt annál, minthogy szét tudja zuzni azt a könyörtelen halál. Mi úgy érezzük, hogy hiába némultak el az ajkak, nekünk fülünkbe cseng tovább is az ő szelíd szava. Mi úgy érezzük, hogy szelleme továbbra is itt él közöttünk, éltetni az eszméket, a törekvéseket, táplálni az érzelmeket és a reményeket, melyeknek hirdetője és megtestesítője volt.

A veszteségokozta fájdalom mellett lelkünket csak az a tudat enyhíti és vigasztalja, hogy a miénk volt s a miénk lesz ezután is. Az örökkévalóságba vetett hit által hisszük, hogy jótéteményei, felejthetetlen, drága emlékei s halhatatlan szelleme által vele továbbra is összeköttetésben maradunk.

E hittel veszünk búcsut mi, tanítványok tőled, szeretett tanárunk, jó dekánunk. Isten veled, Isten velünk! *Ámen.*

A beszéd elhangzása után a teológusok énekkarának szomorú hangjai mellett indult meg a beláthatatlan sokaság a házsongárdi temető felé, hol a helybeli egyházközség nevében, mint volt lelkésztől és tb. presbitertől meghatott hangon búcsuzott *Ürmösi Károly* esperes-lelkész. Végül *Pálffy László* mint emberbarátnak mondott Isten hozzádot. Ezzel egy hiven megfutott földi pálya végéhez érkezett.

Elv és előítélet.

(Emlékezés **Halmágyi Sándorra.**)¹

Tavaly volt születésének száz éves évfordulója. Halmágyi Sándort azonban melegebb szálak fűzik a Keresztény Magvető olvasóközönségéhez, hogysen anélkül is időszerű ne lenne fölleveníteni az emlékét. A mai nemzedék ugyan nem sokat tud róla, de a mult század ötvenes-hatvanas éveiben igen jó csengésű neve volt. S akinek a maga korában voltak mondanivalói, az az utódok emlékezetében is él. Novellákat és költeményeket, politikai és jogtudományi cikkeket irt az akkori folyóiratokba és napilapokba; szóval és tollal tevékeny részt vett abban a „nemzeti küzdelemben, melyet az erdélyi magyar politikai társadalom az akkori törvénytelen kormányzat ellen folytatott”. Két nagyobb lélekzetű regénye is van: 1. *Saphira*. Történeti regény Erdély multjából. Kolozsvár, 1859. és 2. *Elv és előítélet*. Kolozsvár, 1864.² A magyar Parnassussal való kapcsolata tehát inkább csak fiatalkori lendület. Izlésre és fegyelmezett gondolkozásra vall, hogy Jókai után és mellett céltalannak látta a további iramot. Mint ny. kir. ítélőtáblai bíró halt meg 1918-ban. A kerepesi temetőben kapott

¹ Ez a cikk mult számunkból tárgyhalmaz miatt maradt ki. *Szerk.*

² Van, illetőleg csak *volt* egy harmadik regénye is.

A *Szépirodalmi Figyelő* 1862. II. évf. 24. és 25. száma hoz belőle mutatót: „Az *inség napjai*. Regény a mult évtizedből, II. Egy magyar nemes anno Dnii 1855” címen. Csillag alatt a következő jegyzet: „Mutatónyul szerzőnek újabb 3 kötetes regényéből, melynek tárgya hazánk legszomorubb korából, a mult évtizedből van merítve.” — Erről a regényéről Halmágyi Sándornak semmit sem tud az irodalomtörténet. Nem is tarthatja számon, nem is tudhat róla, mert a 3 kötetes regényből csak a fenti szemelvény jelent meg. Utána tudakozódtam a szerző fiánál, Halmágyi Gábor ny. főmérnök és unokájánál Halmágyi László magyarsárdi földbirtokosnál, de a kézirat sajnos nem maradt fenn. Pedig érdekes volna, már csak a hőse miatt is. „Ismerem őt jól — így végződik a regény — mert hiszen ő — az én atyám”.